

כלכליסט

משבר האמוניה: "הכובע הכפול" של המשרד להגנת הסביבה

בית המשפט העליון קבע כי המשרד התנהל בעניין מכל האמוניה באופן בלתי מקצועי ובלתי אחראי והפקיע ממנו את סמכויותיו בפרשה. מה הפתרון שמצאו לקוחות האמוניה?

אהוד קינן 19.05.17 07:25

למרות שבאופן טבעי, המשרד להגנת הסביבה יכול היה להיות חביב הקהל וידיד הציבור, עובדי המשרד לא יזכרו את 2017 כשנה מוצלחת במיוחד, שנה שבה הפכו לשק החבטות של המדינה. לא רק הציבור והתקשורת מכנים את המשרד בשמות פוגעניים, כגון "המשרד להפקרת הסביבה", "המשרד להגנת המשק", "המשרד להגנת הטייקונים" והרשימה ארוכה. המשרד ננזף והותקף באופן חסר רחמים ע"י כל העולם ואשתו: שופטי בית המשפט העליון והמחוזי, היועץ המשפטי לממשלה, מבקר המדינה, משרד האוצר, מנכ"ל משרד ראש הממשלה, משרד הכלכלה, ועוד.

בפסיקתו מיום 13.4.17 ציין בית המשפט העליון כי המשרד התנהל בעניין מיכל האמוניה באופן בלתי מקצועי ובלתי אחראי, ולכן הפקיע ממנו את הסמכות להמשיך ולנהל את הפרשה הזאת. גם שופטת בית המשפט המחוזי, תמר שרון-נתנאל נזפה באנשי המשרד באופן דומה.

היועץ המשפטי לממשלה אביחי מנדלבליט, הזהיר את השר אלקין כי אין זה ראוי שהמשרד האמון על הגנת הסביבה ועל בריאותו של הציבור, יאשר לחיפה כימיקלים להכניס אוניית אמוניה לנמל, בעוד שמשרד הכלכלה, האמון על הדאגה לצרכי המשק, התנגד ליוזמה הזאת.

קראו עוד בכלכליסט:

- [אלקין מעכב חתימה על מזכר הבנות לבניית מתקן אמוניה בדרום](#)
- [חמישה מפעלים לביהמ"ש העליון: אשר כניסת אוניית אמוניה לישראל](#)
- [למה נתניהו להוט להכניס את אוניית האמוניה ללב מפרץ חיפה?](#)

מנכ"ל משרד האוצר לשעבר ירום אריאב כותב בדו"ח שהכין עבור חיפה כימיקלים כי "ניתן היה להגיע מראש למסקנה שהמכרז לא יצליח". זאת האשמה חמורה, מכיוון שהיא קובעת שהמשרד גרר את הממשלה ואת כל המדינה להרפתקה שלומיאלית ולסיכון מיותר של כמיליון אזרחים במשך 3 שנים. הקביעה הזאת תומכת בתיאוריית קונספירציה המתרוצצת ברשת, כאילו מישהו בממשלה רצה לעזור לחיפה כימיקלים באמצעות הכשלתו של המכרז, ולכן הטיל את הטיפול במכרז על משרד שכשלונו מובטח מראש.

צילום: דוברות עיריית חיפה

הפגנה נגד מיכל האמוניה

אפילו מנכ"ל משרד ראש הממשלה אלי גרונר, במכתבו לממונה על התקציבים במשרד האוצר, נוזף בעקיפין במי שקיבל על עצמו אחריות לספק חומרי גלם לתעשייה ונכשל באזלת יד. משרד הכלכלה הודיע כי אינו מבקש הארכת מועד השימוש לצרכים משקיים במיכל האמוניה. משרדי האוצר והכלכלה הביעו עמדתם באמצעות הפרקליטות, כי בהיעדר נימוק ביטחוני, אין טעם כלכלי משקי המונע את סגירת המיכל באופן מיידי. וכאילו לא די בכל אלו, פירסם לאחרונה משרד האוצר מכרזון קטן משל עצמו לאספקת אמוניה למשק, מבלי לשתף בכך את המשרד להגנת הסביבה.

המשרד הרוויח את כל אלו ביושר בשני אופנים. האופן הראשון הוא דיסוננס קוגניטיבי מתמשך בין המציאות האפורה לבין יומרותיו של המשרד לנהל את המדינה, כאילו היה זה משרד ראש הממשלה ב'. הדיסוננס בולט לכל המשוטט באתר האינטרנט של המשרד, שבו מוצגות לראווה שלוש מטרותיו העיקריות: (1) שמירה על בריאות ורווחת תושבי ישראל בנושאי סביבה, (2) שמירה על חוסן ויעילות כלכלית של המשק ותושבי ישראל בנושאי סביבה, (3) שמירה על משאבי הטבע והסביבה הטבעית בישראל.

מי שמתקשה להבין את משמעותן של שתי המטרות הראשונות, אבל עדיין מבין את רוחן, יכול להוסיף מטרות חשובות שנשמטו מהרשימה: (4) שמירה על בטחונה של מדינת ישראל בנושאי סביבה, (5) שמירה על יחסי החוץ של מדינת ישראל בנושאי סביבה, (6) שמירה על התיירות למדינת ישראל בנושאי סביבה, (7) שמירה על התרבות והספורט של מדינת ישראל בנושאי סביבה, (8) שמירה על שרותי הדת של אזרחי ישראל בנושאי סביבה, ועוד. השמים הם הגבול.

השר להגנת הסביבה זאב אלקין. הגנה אוטומטית לכל מה שמבשלת לשכת ראש הממשלה

צידום: אלכס קודומוסקי

עם זאת, מי שעובר לדף המתאר את פעילות המשרד בשנת התקציב הנוכחית, מגלה מציאות חיים של עבודה קשה בשירות הציבור: הפחתת זיהומים וסיכונים, צמצום זיהום האוויר מהתחבורה, שיקום קרקעות צה"ל ותע"ש לצורכי דויר, צמצום זיהום האוויר והסיכונים הסביבתיים באזור מפרץ חיפה, מיחזור פסולת, הקמת מתקן לטיפול בפסולת, הפחתת השימוש בשקיות פלסטיק, הפחתת פליטות של גזי חממה. שרי המשרד לדורותיו לא השלימו עם העובדה שבסך הכל מינו אותם לפעול כשוטר מקוף חביב השומר על הסדר הציבורי. כמעט כולם נועדו לגדולות ולכן כפו על עובדי משרדם לטפל בנושאים שמחוץ לתחום האחריות שלהם. ברור כי למשרד העוסק בפיקוח ומניעה של מפגעים סביבתיים אין כח אדם מקצועי וגם לא יכולות כלכליות ופיננסיות הדרושות להקמת מפעלים חדשים לייצור אמוניה.

הסיבה השנייה לכך שהמשרד מושך אליו אש מכל הכוונים, היא התגייסותו המלאה לספק הגנה אוטומטית לכל מה שמבשלת לשכת ראש הממשלה, אפילו יהיה זה קפריזי, תזזיתי ובלתי הגיוני בעליל. במונחים צבאיים, המשרד משמש כפלטת בזוקה לטנק המבצעים של ראש הממשלה. דוגמא אופיינית לכך הם הספינים ששוגרו בערב ה- 24.4.17 מלשכת רוה"מ. במהדורת החדשות 2 נמסר כי ראש הממשלה ביקש מבכירי משרדו ומהמשרד להגנת הסביבה לבחון את דחיית ריקון מכל האמוניה בשנתיים לפחות. פחות משעה לאחר מכן, נמסר כי ראש הממשלה רק ביקש לבחון האם ניתן לדחות את סגירת מכל האמוניה בכמה שבועות. למחרת פורסם תיקון נוסף ולפיו

התנהלות המשרד בפרשת האמוניה היא דוגמא קלסית של רגולטור שאין לו יכולת מקצועית גבוהה, אבל יש לו די כוח לכפות מדיניות שרירותית, שפוגעת בהתפתחות הטבעית של המשק. אילולא היה המשרד מתאמץ להגן על המונופול של חיפה כימיקלים, ואלמלא הפריע לכוחות השוק, היה המשק מוצא פתרונות מעשיים ובטיחותיים לבעיית האמוניה כבר לפני

מספר שנים, הן בייבוא והן בייצור.

בית המשפט העליון דורש מהשר להגנת הסביבה להחליט על עמדתו לגבי יבוא אמוניה באיזוטנקים. השר ממשיך לטעון, מבלי לנמק, כי החלופה הזאת איננה ישימה. אך ראה זה פלא, המשק איננו ממתין, לא לבית המשפט ולא להחלטת השר. כבר היום מסופקים באופן זה רוב הביקושים במשק, מלבד אלו של תעשיית הדשנים (בינתיים). עשרות איזוטנקים של אמוניה כבר סופקו לצרכנים מאז תחילת חודש אפריל, כעת נכנסים לנמלי ישראל 2-3 איזוטנקים בכל יום והקצב גובר. משק האמוניה הולך ומבריא, מיושמות טכנולוגיות חדשניות ומופיעים יזמים יצירתיים. כל זה מתרחש כעת לנגד עינינו, באיחור רב, לא בסיוע המשרד להגנת הסביבה, אלא למרות התערבותו ואולי אפילו ללא ידיעתו.

הכותב הוא פרופסור לכימיה בטכניון, יו"ר וועדת האמוניה, נשיא החברה הישראלית לכימיה, העורך הראשי של כתב העת הישראלי לכימיה ויו"ר ועדת מקצוע הכימיה במשרד החינוך

[ספר התקציב 2017-2018 - גרסת כלכליסט](#)